

MANIFEST CĂTRE TOȚI INTELLECTUALII DE BUNĂ-CREDINȚĂ INDIFERENT DE DOMENIUL DE FORMARE ȘI PREOCUPARE PENTRU ABOLIREA SCHISMEI INTELLECTUALE

Lorin Cantemir, prof. univ., dr. ing.

*Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice a Moldovei,
membru al Academiei de Științe Tehnice a României*

Curiozitatea ca trăsătură comportamentală nu este specifică omului, astfel se cunoaște că, dintre toate primatele, urangutanii sunt cei mai curioși. Motivul curiozității lor este o trăsătură izvorâtă din instinctul de supraviețuire și este o metodă de a prevedea pericolele. Ulterior această calitate s-a transferat oamenilor. În momentul când a apărut limbajul – vorbirea și gândirea – au apărut și întrebările, de tipul: UNDE?, DE UNDE? și PÂNĂ UNDE?, DE CÂND și PÂNĂ CÂND?, CINE?, DE CE? ȘI PENTRU CE?, CUM? ȘI ÎN CE MOD?, toate acestea asigurând umanoidului o orientare în spațiul naturii care să-i permită anticiparea unor pericole ale căror cauze nu le cunoștea și nu le putea modifica. Treptat curiozitatea de stare ca demers de a prevedea pericolele s-a transformat într-o curiozitate cauzală, deci a cunoașterii cauzelor care generează pericolele, deci o curiozitate explicativă. Primii care au căutat cu asiduitate asemenea explicații au fost gânditorii greci, care au reușit să răspundă la toate întrebările prin explicații supranaturale, concepând o întregă lume supranaturală a zeilor, zeitelor cu calități și manifestări omenești, dar de intensități sporite. Primul care s-a abătut de la această viziune a fost marele Thales din Milet, care a căutat explicații naturale, devenind primul filozof materialist. Filozofia lui Thales a generat școala din Milet, care a avut reprezentanți de marcă și a constituit ulterior bazele științelor exacte și ale științelor tehnico-ingenerești.

Germeii științelor mai puțin exacte

Efervescența intelectuală grecească generată de curiozitatea umană nu s-a manifestat numai relativ la natura naturii fizice. Astfel, unii filozofi au început să abordeze cam în aceeași perioadă și natura materiei vii – natura umană cu manifestările ei. Astfel, sub îndrumarea lui Socrate, născut în jurul anului 470 î.e.n., o serie de filozofi greci au abordat problemele comportamentului uman și ale filozofiei morale. Socrate a fost dascălul lui Platon, care nu credea în experiențele pur senzoriale. Platon credea într-o realitate primară rezultată din sfera matematicii. Este obligatoriu să amintim de Aristotel, cel mai mare și mai important filozof grec, care s-a preocupat simultan de natura fizică și de cea umană. Aristotel poate fi caracterizat printr-o

CURIOZITATE GENERALĂ fără limite. El avea un intelect capabil să cuprindă arii foarte largi, fiind primul care a conceput un sistem integrat pentru a explica modul de funcționare a tuturor elementelor Universului. Este deci primul care a încercat să explice la modul general cum funcționează lumea și cosmosul. Aristotel considera că cea mai importantă ocupație a omenirii este folosirea gândirii, care să caute cauze naturale, și toate acestea folosindu-se de observația obiectivă ca instrument principal.

O primă concluzie este aceea că filozofii de început, interesați de natura fizică a vieții materiale și de natura vieții umane, au coexistat, au conviețuit normal într-un climat de discuții elevate și efervescente și probabil contradictorii.

Drumul spre marea schismă intelectuală.

Cele două mari domenii de preocupare ale filozofilor greci, și anume: lumea materială și lumea spirituală, prin forța lucrurilor, i-au împărțit pe intelectuali în două după cele două mari preocupări. Filozofii care s-au preocupat de viața materială au fost avantajați de faptul că studiau și operau cu materia inertă, ale cărei proprietăți sunt mai constante și mai evidente, modificându-se și variind mult mai lent, ceea ce permite ca la limită să le considerăm invariabile. Observarea, studierea și măsurarea lumii materiale este mai facilă, mai evidentă și în condiții de reproductibilitate care simplifică mult cercetarea, evaluarea. În plus, domeniile vieții materiale pot fi analizate și singular, evitându-se eventualele interferențe și dificultăți de separare a domeniilor. Ca urmare, știința exactă a făcut pași mai importanți în domeniul mișcării corpurilor, energiei sonore, termice, luminii, electricității și magnetismului, care prin cunoașterea lor și a aplicațiilor posibile au pregătit și au dezvoltat epoca mașinismului. Pe scurt, mai multe mașini, mai multe invenții, creșterea spectaculoasă a producției și productivității și implicit a câștigurilor, urmată de o mai mare acumulare de bogății, dezvoltarea orașelor industriale cu orice preț, fără să se țină seama de condițiile necesare omului exploatat, au generat o prosperitate aparentă și au conturat simțământul că în mijlocul secolului 19 este ceva profund nedrept – societatea industrială.

Ca atare, artiștii, scriitorii s-au simțit impulsionați să protesteze împotriva aspectelor îngrozitoare ale vieții din orașele industriale, împotriva degradării universale a frumosului, împotriva etalării vulgare și obstinente a bogăției, respingând industrializarea. Astfel, în mijlocul secolului 19, apare ruptura, schisma dintre umaniști și oamenii de știință pragmatice industriale, având CA EFECT IMEDIAT ÎNTRERUPEREA COLABORĂRII, CONSULTĂRII și COMUNICĂRII ÎNTRE CELE DOUĂ MARI CATEGORII DE INTELLECTUALI, CARE AU ÎNCEPUT SĂ SE DESCONSIDERE RECIPROC. Dar, desconsiderându-se, oamenii au sfârșit prin a desconsidera și domeniile pentru care au resimțit imediat o repulsie de nestăpânit, care a blocat colaborarea și întrajutorarea dezvoltării cunoașterii la modul general.

Astfel a apărut ceea ce autorii consideră a fi MAREA SCISMĂ INTELLECTUALĂ, ale cărei efecte negative se simte și astăzi din ce în ce mai puternic. Astfel, intelectualii de natură umanistă au renunțat să priceapă legile fundamentale ale naturii care guvernează în toate domeniile: fie ale naturii fizice, fie ale naturii psihice. Cităm printre acestea câteva: legea atracției universale, legea conservării materiei și energiei, principiul acțiunii și reacțiunii și altele.

Îndepărtându-i pe intelectualii umaniști de cunoașterea legilor fundamentale ale naturii, le-a creat dificultăți în a putea să își explice în mod științific o serie de fenomene specifice. Ca atare, în foarte multe din științele umaniste se operează cu criterii care sunt de natură subiectivă, cu puncte de vedere și mai puțin sau chiar deloc cu sisteme de unități și unități de măsură. Dintre toate metodele utilizate, metoda care are cele mai multe criterii științifice este metoda statisticii, care ne permite niște evaluări posibile. Din punctul de vedere al reprezentanților științelor exacte, depărtarea de domeniile lumii umaniste îi îndepărtează de orizontul cunoașterii afective, cum ar fi: sensibilitatea la frumos, emoția artistică, lipsa de empatie, cunoașterea prin emoție. Dintre cele două categorii de intelectuali cine a pierdut și cine a câștigat din această schismă? În realitate, nimeni nu a câștigat, toți au pierdut, unii mai mult, umaniștii, alții mai puțin, cei cu științele exacte. Ultimii, beneficiind de sisteme și unități de măsură obiective, au reușit să-și cuantifice rezultatele mai bine și chiar să-și evalueze propriile rezultate, ca și propria persoană.

Preocupările, aprecierile și analizele operate în domeniul științelor mai puțin exacte, care nu operează cu sisteme de unități și unități de măsură, reprezintă o latură subiectivă și relativă a problemei. Iată un exemplu: care este unitatea de măsură a frumuseții? La un moment dat se vorbea de

frumusețea rubensiană, care reprezintă femeii mai pline, deci, mai... frumoase. Criteriul de operare este dictonul: Nu-i frumos ce e frumos, e frumos ce mi place mie ș.a. Sunteți de acord că asta nu e știință obiectivă, ci o apreciere, sau, referindu-se la durerea de cap, aceasta are foarte multe cauze. Care medic îți poate spune sigur care este cauza?

Stimați colegi în ale științei, faceți un efort de autoanaliză a activității dvs. intelectuale și spuneți ce este sigur și imbatabil în judecata proprie, aveți grijă și de puțină modestie. Succes!

Concluzie, îndemn și apel la empatie. Principala concluzie care se desprinde din cele prezentate mai sus este aceea că trebuie făcute eforturi de ambele părți pentru încheierea unor colective transdisciplinare în care să existe specialiști din toate domeniile științei. Acest lucru ar fi în avantajul ambelor categorii de intelectuali, întrucât reamintim că noțiunea de cultură nu se limitează la una din cele două tipuri de culturi: umanistă și tehnică. Există în mod cert o cultură și o istorie a tehnicii și a științei care este mai puțin cunoscută și dezvoltată.

Vom da câteva exemple, ca să se înțeleagă ce pierderi uriașe în cunoașterea lumii suportă întreaga umanitate din cauza acestei schisme, a desconsiderării și necunoașterii reciproce a diverselor domenii de preocupări intelectual-științifice.

Să luăm fonetica: astfel, foneticienii au evidențe multiple și clare ale modificărilor sonore ale unor cuvinte, dar nu există nici o bază științifică de explicare a acestor cauze. Din punctul de vedere al științelor exacte, vorbirea este o generare de perturbații sonore, de radiații, care se propagă în spațiu și care, probabil, respectă legile specifice acusticii. Deci un fizician, specialist în acustică, un O.R.L-ist în colaborare cu un constructor de instrumente, ca generatoare de radiații sonore și, desigur, alături de un fonetician, ca depozitar al diverselor efecte lingvistice sonore, ar avea toate premisele pentru a statua o știință a lingvisticii, o știință mult mai exactă. Similar, circulația sângelui, descoperită de Harvey, nu a fost niciodată analizată prin prisma curgerii într-o rețea de tubulaturi elastice, curgere care, sigur, respectă legile hidraulice. Cred că acesta este drumul intelectualității: fără idei preconcepute, fără dogme, fără exagerarea capacităților personale, și toate acestea, sunt convins, se întâmplă, pentru că nu există un sistem de măsură cu unități de măsură obiective.

Vă îndemn, ca modest slujitor al cunoașterii obiective, la autoanalize, la cât mai multe comparații, la înțelepciune, la logica realului posibil.

Mult succes!